

Viime vuosien muutokset vakavissa velkaongelmissa

Analyysi velkomustuomioista

KAROLIINA MAJAMAA & LAURA SARASOJA & KATI RANTALA

Johdanto

Velan takaisinmaksu on ongelmallista yhä suuremmalle joukolle suomalaisia. Kun esimerkiksi laskun tai lainan eräpäivä ylittyy, maksamattomasta velasta voi muodostua lisäkuluja erilaisten viivästysseuraamusten ja perintämaksujen muodossa. Jos maksulliset muistutukset ja maksukehotukset eli niin sanotut vapaaehtoiset perintätoimet eivät tuota velkojalle tulosta, hän (tai yritys tai organisaatio) voi siirtää saatavan oikeudelliseen perintään. Tämä analyysi koskee nimenomaan oikeudelliseen perintään edenneitä, velkomustuomioihin perustuvia velkaongelmia. Alun perin niiden taustalla voi olla paitsi rahan riittämättömyyttä myös maksuhaluttomuutta tai eri syistä johtuvia taloudenhallinnan vaikeuksia.

Oikeudellisella perinnällä tarkoitetaan tarkemmin määriteltynä yhtäältä sitä, että saadakseen maksamattoman, yksityisoikeudellisen saatavan ulosottoon velkojan täytyy hakea käräjäoikeudelta saatavasta velkomustuomio. Tällaiset saatavat liittyvät etupäässä kuluttamiseen, kuten erityyppisiin luottoihin, etämyyntiin ja telepalveluihin. Mukana on kuitenkin myös asumiseen liittyviä vuokra- ja muita saatavia, kuten kuntien asuntoyhtiöiden saatavia. (Majamaa & al. 2016.) Kuvatun kaltaiset yksityisoikeudelliset saatavat muodostavat noin kolmasosan kaikista ulosottoon päättyvistä saatavista (Valtakunnanvoudin virasto 2017, 2). Oikeudellisella perinnällä viitataan myös prosessiin, jossa julkisoikeudelliset velat voidaan siirtää suoraan ulosottoon ilman edeltävää käräjäoikeuden käsittelyä. Tällaisia saatavia ovat esimerkiksi liikennevakuutus- ja veromaksut, sakot sekä (julkisen puolen) sosiaali- ja terveyspalvelujen maksut, jotka muodostavat suurimman osan ulos-

ottoon viedyistä asioista – euromääräisesti yksityisten velkojien saatavat muodostavat kuitenkin yli puolet ulosottoon tulleiden asioiden rahamääristä (mt., 8).

Seuraavassa luvussa tehdään lyhyt katsaus velkaongelmaa ilmentäviin tyyppisiin mittareihin (maksuhäiriömerkinnät, velkomustuomiot ja ulosotto) ja siihen, mitä ne kertovat velkaongelmien viimeaikaisesta kehityksestä. Kyseiset mittarit kertovat siis maksamattomasta velasta, johon yhteiskunnan oikeusjärjestelmä on reagoinut. Saatavan päätyminen oikeudelliseen perintään ei kuitenkaan ole automaattinen seuraus maksamattomasta velasta, vaan se edellyttää perivän tahon (yleensä perintätoimiston) aktiivisuutta. Yleinen syy sille, että saatavaa ei viedä oikeudelliseen perintään, on käsitys prosessin hyödyttömyydestä velallisen maksukyvyttömyyden vuoksi. Tästä syystä velat voivat pysyä niin sanotussa vapaaehtoisessa perinnässä pitkänkin aikaa edellyttäen, että saatavasta muistutetaan määrärajoin. Nämä velkaongelmat eivät välttämättä näy julkisissa tilastoissa. Tilastokatsauksen jälkeen käydään lyhyesti läpi viimeaikaisia suomalaisia velkatutkimuksia ja niiden tuloksia. Tätä seuraa velkomustuomioista koostuvien aineistojen ja analyysimenetelmien esittely.

Tulososio jakautuu neljään osaan. Kahdessa ensimmäisessä osiossa keskitytään velkomustuomioiden sisältämien pääomien euromääräisiin muutoksiin sukupuoli- ja ikäryhmittäin sekä velallisten ikärakenteessa tapahtuneisiin viimeaikaisiin muutoksiin. Kolmannessa osassa analysoidaan velkatyyppien osuuksissa tapahtuneita muutoksia kahden eri ajanjakson välillä. Neljännessä osassa keskitytään vuonna 2013 voimaan tulleen korkokatosääntelyn jälkimaininkeihin eli siihen, minkälai-

sia muutoksia pikavippien ja vastaavien kulutusluottojen sekä muiden kertaluottojen osuuksissa ja keskimääräisissä suuruksissa on tapahtunut viime vuosina. Lopussa esitetään yhteenvedo ja johdopäätökset saaduista tuloksista.

Velkaongelmien tila ja kehitys Suomessa

Yhä useampi suomalainen saa maksuhäiriömerkinnän tai joutuu ulosottoon (kuvio 1). Maksuhäiriömerkinnän voi saada pääasiassa käräjäoikeuden tai ulosoton ilmoittamana. Käräjäoikeuden ilmoittamat maksuhäiriömerkinnät perustuvat aina velkomustuomioon. Ulosoton ilmoittaman maksuhäiriömerkinnän voi saada, jos velallinen todetaan varattomaksi, häntä ei tavoiteta tai velallisen tuloja on ulosmitattu yhtämittaisesti vähintään 18 kuukautta. Lisäksi myös pankeilla, rahoitus- ja pikalainayhtiöillä on erinäisin ehdoin oikeus ilmoittaa maksun laiminlyönti luottotietorekisteriin.¹ Tällä perusteella merkitty maksuhäiriömerkintä ei kuitenkaan johda ulosottoon, vaan sitä varten tarvitaan käräjäoikeuden tuomio. Maksuhäiriömerkintä ei siis automaattisesti tarkoita ulosotossa olemista, ja kääntäen, ulosotossa oleminen ei kaikissa tapauksissa synnytä maksuhäiriömerkintää.

Maksuhäiriömerkinnän saaneiden henkilöiden lukumäärä on kasvanut tasaisesti vuoden 2008 jälkeen (kuvio 1). Vuoden 2016 viimeisenä päivänä maksuhäiriömerkintä oli 373 100 suomalaisella (Asiakastieto 2017). Maksuhäiriömerkintä löytyi erityisesti 25–34-vuotiailta ja eritoten miehiltä. Ulosoton tai velkomustuomion myötä saatu maksuhäiriömerkintä näkyy rekisterissä periaatteessa kolme vuotta, mutta käytännössä merkinnän lopullinen voimassaoloaika usein joko pitenee neljään vuoteen tai lyhenee kahteen vuoteen riippuen siitä, saako velallinen uusia merkintöjä vai maksaako hän velan pois. Asiakastiedon tilastojen mukaan maksuhäiriöt keskittyvät usein myös samoille henkilöille (mt.).

Kuvion 1 ylin viiva kuvaa ulosotossa olevien henkilöiden lukumääriä kunkin tarkasteluvuoden aikana (Valtakunnanvoudin virasto 2017), kun taas alin viiva kuvaa ulosotossa olevien luku-

¹ Tällöin maksettavaksi erääntynyt maksu on viivästynyt yli 60 päivää alkuperäisestä eräpäivästä ja on kulunut vähintään kolme viikkoa velalliselle lähetetystä maksuhaustuksesta, jossa muistutetaan mahdollisuudesta rekisteröidä maksuhäiriö luottotietorekisteriin.

määriä kunkin tarkasteluvuoden viimeisenä päivänä (Tilastokeskus 2017a).² Henkilöt, jotka ovat ulosotossa kyseisen vuoden aikana, ovat voineet siis vain käydä ulosotossa, eivätkä he välttämättä ole ulosotossa kyseisen tarkasteluvuoden lopussa. Tällöin ulosottovelallinen on saattanut maksaa koko ulosmitattavan velan, velallinen on voitu siirtää passiivirekisteriin³ tai velan vireillä olo on päättynyt muista syistä. Karkeasti esitettynä vuoden 2016 aikana ulosotossa on ollut lähes puoli miljoonaa suomalaista; luku on noin kaksinkertainen verrattaessa lukumäärää vuoden lopun tilanteeseen. Ulosotossa olevilla on keskimäärin 6,8 asiaa ulosotossa vuoden 2017 alussa (Valtakunnanvoudin virasto 2017, 48).

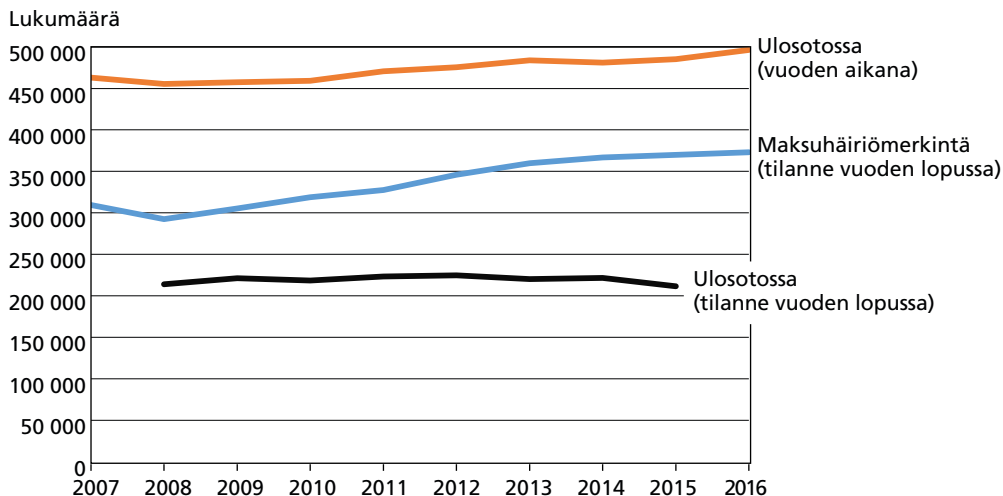
Velkomustuomiolla tarkoitetaan käräjäoikeuden antamaa yksipuolista tuomiota, jossa vastaa ja eli velallinen veloitetaan maksamaan velkasatava tuomion mukaisesti kantajalle eli velkojalle. Tällaiset riidattomat eli summaariset asiat käsitellään käräjäoikeuksissa pääsääntöisesti täysimittaisesta oikeudenkäyntiasiaa yksinkertaisemmin, eli käsittely on kirjallista ja ratkaisijana toimivat käräjäsihteerit. Summaariset asiat koostuvat puolestaan lähes kokonaan velka-asioista. Lisäksi ne muodostavat ylivoimaisesti suurimman osan kaikista käräjäoikeuksiin saapuneista asioista (Oikeusministeriö 2017a, 33).

Ratkaistujen summaaristen asioiden lukumäärä käräjäoikeuksissa on ollut voimakkaassa kasvussa aivan viime vuosiin asti. Vuonna 2006 summaarisia asioita ratkaistiin 149 800, kun vuonna 2013 ratkaistujen asioiden määrä oli lähes kolminkertaistunut tästä (n = 430 300). Pikavippiuudistuksen⁴ myötä ratkaistujen asioiden lukumäärä kääntyi laskuun ja vuonna 2014 ratkaistu-

² Ulosottoa käsittävissä luvuissa on mukana ns. luonnolliset henkilöt eli yksityishenkilöt, kuolinpesät ja ammatinharjoittajat.

³ Jos velalliselta ei löydetä ulosmitattavaa omaisuutta tai tuloa, päättyy ulosoton vireilläolo varattomuustodistuksen antamiseen, ja velkojan niin halutessa saatava merkitään passiivirekisteriin. Velka ei tällöin ole ulosotossa vireillä, eikä siitä tehdä aktiivisia perintätoumia. Jos velalliselle ilmaantuu ulosmitattavaa omaisuutta, se voidaan ulosmitata passiivirekisterissä olevan saatavan hyväksi.

⁴ Kuluttajansuojalain ja korkolain uudistus (pikavippiuudistus) tuli voimaan 1.6.2013. Sen myötä alle 2 000 euron vakuudettomille kuluttajainoille asetettiin korkokatto (korkolain mukainen viitekorko +50 %). Korkokaton ohella kuluttajaluottojen kielteisiä vaikutuksia oli aiemmilla lakimuutoksilla pyritty hillitsemään muun muassa kieltämällä luottoihin liittyvät lisämaksulliset tekstiviestipalvelut. Lisäksi luotonantajan velvollisuutta selvittää asiakkaan luotokelpoisuus aiempaa tarkemmin tiukennettiin.

Kuvio 1. Ulosotossa olevien henkilöiden lukumäärä vuoden aikana ja vuoden lopussa sekä henkilöiden lukumäärä, joilla on maksuhäiriömerkintä vuoden lopussa, vuosina 2007–2016.

ja asioita oli 360 500. Ratkaistujen asioiden lukumäärä on vielä hieman laskenut, ja vuonna 2016 käräjäoikeudet ratkaisivat 345 700 summaarista asiaa, tosin niiden määrä oli edelleen yli kaksikerertainen verrattuna vuoteen 2006.

Velkaongelmaa ja ylivelkaantumista voi lähestyä tutkimuksen keinoin eri näkökulmista ja erilaisilla aineistoilla. Kolme ulosottorekistereihin perustuvaa artikkelia (Oksanen & al. 2015; 2016; 2017) antavat kattavan kuvan suomalaisten velkaongelmien viimeaikaisesta kehityksestä. Artikkeleissa tarkastellaan rekisteriaineistojen avulla muun muassa ulosottoon joutuneiden henkilöiden sosiodemografisia taustoja, joidenkin elämäntilanteiden yhteyttä ulosottoon joutumiselle sekä ulosottotilanteen kehitystä 2000-luvulla. Analyysit painottuivat pitkälti nuoriin ja nuoriin aikuisiin. Saatujen tulosten mukaan riski joutua ulosottoon oli keskimääräistä korkeampi korkeintaan peruskoulun suorittaneilla, pienituloisilla, nuorena kotoa poismuuttaneilla ja lapsen saaneilla nuorilla aikuisilla.

Eriasteisia velkaongelmia on viime vuosina tutkittu myös esimerkiksi haastattelujen, internetissä käytyjen velka-aiheisiin liittyvien kansalaiskeskustelujen, internet-kyselyn, luottorekisteritietojen ja velkomustuomioaineiston avulla. Saatujen tulosten mukaan velkaongelmat ovat monisyisiä ja kietoutuvat pienien tulojen, aikuistumisen al-

kuvaiheiden⁵ ja matalan koulutuksen lisäksi taloudenhallinnan haasteisiin, kokemattomuuteen taloudenhallinnassa ja moniin elämänmuutoksiin (Lehtinen & Leskinen 2005; Lehtinen 2011; Rantala 2012; Majamaa & Rantala 2016; Majamaa & al. 2016; Majamaa & Rantala 2017). Lisäksi Jenni Blomgren ja kumppanit tarkastelivat (2014) velan ja sairastavuuden yhteyttä laajalla Asiakastieto Oy:n luottorekisteritiedoilla ja havaitsivat velkaongelmien sairastuttavan etenkin naisia. Pitkäaikaiset maksuvaikkeudet olivat myös yhteydessä sekä miehillä että naisilla psykooseihin ja diabetekseen. Velkaongelmat näyttäsivät liittyvän myös nuorten aikuisten opintojen keskeyttämiseen (Majamaa & Rantala 2017).

Aineistot ja analyysimenetelmät

Velkomustuomioita koskevissa tietokannoissa näkyy vain haastehakemuksen kantaja, joka on käytännössä aina perintätoimisto. Jos tutkimuksessa halutaan tarkastella sitä, minkälaisista veloista velkomustuomiot koostuvat, ne täytyy käydä läpi yksitellen ja kirjata tiedot manuaalisesti aineistoksi. Velkomustuomioita tarkastelemalla on siis mahdollista päästä käsiksi yksityisöikeudellisten velkaosastavien alkuperään ja suuruuteen.

⁵ Vasta täysi-ikäisyys mahdollistaa erilaisten sopimusten solmimisen ja laajamittaisemman kuluttamisen velkarakalla.

Analyysit perustuvat kahteen itsenäiseen mutta samoilla perusteilla muodostettuun aineistoon.⁶ Ensimmäinen aineisto käsittää 1 954 satunnaisotannalla kerättyä yksipuolista, yksityishenkilöä koskevaa velkomustuomiota ajanjaksolta 1.7.2012–30.6.2014 (ks. Majamaa & al. 2016) ja toinen 4 962 velkomustuomiota ajanjaksolta 1.1.2014–30.6.2016. Analyysien ulkopuolelle rajattiin ne velkomustuomiot, joissa ei ollut tietoa vastaajan iästä ja joissa pääoma oli maksettu pois oikeusprosessin aikana tai jotka liittyivät yritystoimintaan. Rajausten jälkeen ensimmäiseen aineistoon jäi 1 868 ja toiseen aineistoon 4 795 velkomustuomiota.

Aineistoja tarkastellaan analyyseissa sekä kahdena erillisenä aineistokokonaisuutena että yhtenäisenä aikasarjana. Jälkimmäisessä tapauksessa ensimmäisestä, vuosien 2012–2014 aineistosta rajataan mukaan vuoden 2013 velkomustuomiot, ja niitä tarkastellaan uudemman, vuosien 2014–2016 aineiston yhteydessä. Näin muodostettuna yhtenäinen aikasarja käsittää ajanjakson 2013–2015 ja vuoden 2016 ensimmäisen vuosipuolikkaan.

Velkomustuomioista koodattiin velallista koskevia tietoja (ikä, sukupuoli ja asuinpaikka), velkaan liittyviä tietoja (velkapääomat ja niihin liittyvät kulut) sekä alkuperäistä velkojaa ja kantajaa koskevia tietoja.⁷ Pääoman alkuperäisvelkojat eli velkatyypit luokiteltiin seuraavan ryhmittelyn mukaisesti: *asuminen* (vuokratulot, sähkökulut ja muut asumiseen liittyvät kulut); *telepalvelut* (TV- ja operaattoripalvelut); *sanoma- ja aikakauslehdet; etämyynti ja tililuotto* (etämyynti, etämyynnin tililuotto ja muu tililuotto); *luotonantoyritys* (vakuudettomat pikavipit ym. kulutusluotot ja muut kertaluotot); *luottokuntaluottokorttivelka; pankki luotonantajana; velkakirja; muu pankkiasia; vertaislainat; terveyspalvelut* sekä *muu*.

Luokkaan *tuntematon* sijoitettiin ne alkuperäisvelkojat, joita ei tuomioiden perusteella pystynyt selvittämään. Yllä esitetty lista kertoo, minkä tyyppisistä velkasaatavista velkomustuomiot pääsääntöisesti koostuvat.

Osa tuomioista sisälsi useamman kuin yhden

velkapääoman ja/tai alkuperäisvelkojan.⁸ Velkapääomien keskiarvoja ja mediaaneja tarkasteltaessa yksittäisten velkomustuomioiden pääomat laskeettiin yhteen ja jaettiin tuomion sisältämien pääomien lukumäärällä. Osassa velkomustuomioista pääomien lukumäärästä ei ollut tarkkaa tietoa, jolloin ne rajautuivat pois näistä analyyseistä.⁹ Velkatyyppihin liittyvissä analyyseissa velallinen luokiteltiin useampaan luokkaan, jos velkomustuomioissa oli usean tyyppisiä velkoja. Taulukoinnissa tämän näkyy siten, että ns. sarakeprosenttien yhteenlaskettu summa ylittää 100 prosenttia. Vuosien 2012–2014 aineistossa 22,5 prosentilla ja vuosien 2014–2016 aineistossa 31,3 prosentilla oli usea velkapääoma. Osassa näitä alkuperäisvelkoja oli sama taho, esimerkiksi operaattori- tai sähköyritys, jolloin asetelma ei näy kyseisten velkatyyppien osuuden kasvuna yleisissä analyyseissa. Luotonantoyrityksiin liittyvissä analyyseissa huomioitiin kaikki yksittäiset velkapääomat. Sama henkilö on myös voitu poimia aineistoihin kaksi tai kolmekin kertaa, jos hän oli saanut useamman kuin yhden velkomustuomion tarkastelujaksolla.¹⁰ Analyyseissa tätä ei kuitenkaan huomioida, eli tällaisia henkilöitä voi olla tarkasteluissa muutamaan otteeseen.

Analyysi aloitetaan laskemalla velkomustuomioaineistoille ikäryhmittäiset ja sukupuolittaiset velkapääomien keskiarvot (ka) ja mediaanit (md). Tämän jälkeen tarkastelun kohteena ovat velallisten ikäryhmittäiset ja sukupuolittaisten muutokset ja velkatyypeissä tapahtuneet viimeaikaiset yleiset muutokset. Pikavippiuudistuksen vaikutusten arvioinnissa keskitytään luotonantoyrityksiin liittyvän velkaantumisen tarkasteluun sekä pikavippien ym. kulutusluottojen että muiden kertaluottojen osalta. Ensin huomio kiinnitetään vuosina 2013–2016 luotonantoyrityksille velkaantumisen ikäryhmittäisiin muutoksiin (%-osuus) ja tämän jälkeen näihin liittyvien velkapääomien euromääräisiin muutoksiin (ka). Laskemme myös

8 Vuosien 2012–2014 aineistossa yhdessä velkomustuomiossa oli enimmillään 52 velkapääomaa ja vuosien 2014–2016 aineistossa 53. Ensimmäisessä aineistossa velkomustuomioissa oli keskimäärin 1,8 velkapääomaa, kun uudemmassa aineistossa niitä oli 2,1.

9 Ensimmäisestä aineistosta ei rajautunut pois yhtään tuomiota, mutta toisesta aineistosta niitä oli rajautunut 71.

10 Koska vain jälkimmäisessä aineistossa vastaajat oli yksilöity henkilötunnuksen mukaan, tämä oli mahdollista selvittää vain kyseisen jakson osalta. Vuosien 2014–2016 aineistossa tapauksia oli kaikkiaan 256, joista 122 henkilöllä oli kaksi ja neljällä henkilöllä kolme velkomustuomiota.

joillekin keskiarvoille ja prosenttiosuuksille luottamusvälit 95 prosentin luottamustasolla.

Tulokset

Muutokset velkapääomien suuruuksissa: kahden ajanjakson vertailu

Vuosien 2012–2014 aineiston velkomustuomioissa pääomien suuruudet vaihtelivat alle eurosta aina 117 025 euroon, kun vuosien 2014–2016 aineistossa suurin yksittäinen pääoma oli 268 324 euroa. Velkomustuomioiden sisältämien velkapääomien keskimääräinen suuruus kasvoi myös keskiarvoilla ja mediaaneilla mitattuina kahden ajanjakson välillä: vuosina 2012–2014 yksittäisen pääoman keskiarvo oli 932 euroa ja mediaani 257 euroa, kun vuosina 2014–2016 vastaavat luvut olivat 1 435 ja 317 euroa.¹¹

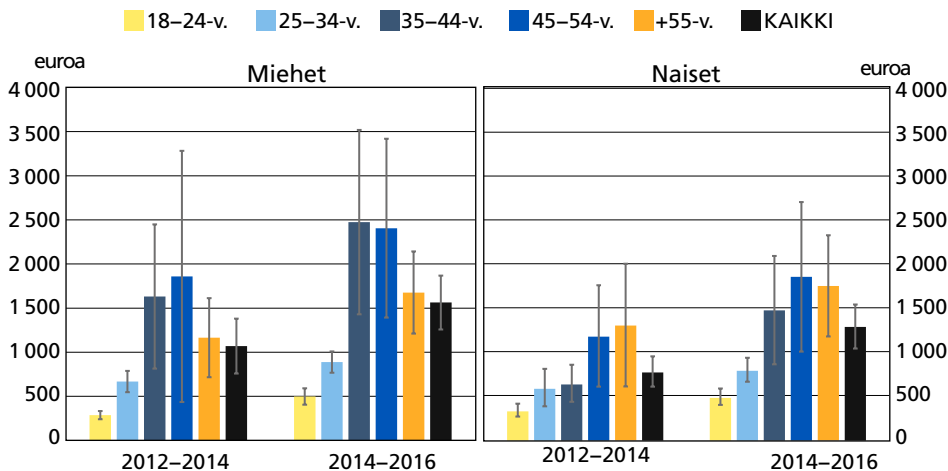
Keskiarvoiltaan suurimmat velkapääomat löytyivät molemmissa ajanjaksoissa 45–54-vuotiailta (2012–2014: 1 503 €, 2014–2016: 2 129 €). Ajanjakson 2012–2014 mediaaneja tarkasteltaessa suurimmat pääomat kuuluivat myös 45–54-vuotiaille (365 €), mutta uudemmassa aineistoissa ne löytyivät 55 vuotta täyttäneiltä (479 €). Molempina ajanjaksoina pienimmät velkapääomat löytyivät keskiarvolla ja mediaanilla mitattuna nuorim-

masta ikäryhmästä eli 18–24-vuotiailta.

Kuviossa 2 esitetään ikäryhmittäiset ja sukupuolittaiset pääomien keskiarvot. Etenkin 35–44- ja 45–54-vuotiaiden miesten mutta myös yli 35-vuotiaiden naisten velkasummat vaihtelivat paljon. Se näkyy kuviossa suurina keskiarvojen luottamusväleinä. Sen sijaan kahden nuorimman ikäryhmän velkomustuomiot koostuvat pitkälti keskenään samankaltaisista, luotonantoyrityksiin ja tevelkoihin liittyvistä, euromääriltään pienemmistä velkapääomista (Majamaa & al. 2016), mikä näkyy keskiarvojen kapeina luottamusväleinä.

Molempina ajanjaksoina miehet (54 %) saivat naisia (46 %) useammin velkomustuomioita, eivätkä osuudet muuttuneet kahden eri ajanjakson välillä. Lisäksi miesvelallisilla oli naisvelallisia keskimäärin suuremmat velkapääomat molempina ajanjaksoina sekä keskiarvolla että mediaanilla mitattuna. Tosin tulokset hieman muuttuvat huomioitaessa sukupuolen lisäksi velallisen ikäryhmä: näin tarkasteltuna suurimmat pääomat löytyivät vuoden 2012–2014 ajanjaksona 45–54-vuotiailta miehiltä (ka: 1 860 €) ja vuoden 2014–2016 ajanjaksona 35–44-vuotiailta miehiltä (ka: 2 475 €) (kuvio 2). Mediaaneja tarkasteltaessa korkeimmat velkapääomat löytyivät molempina ajanjaksoina kuitenkin 55 vuotta täyttäneiltä naisilta (2012–2014: 382 € ja 2014–2016: 538 €).

¹¹ Tarkemmat kaikkia ikäluokkia koskevat luvut saa pyydettäessä kirjoittajilta.

Kuvio 2. Velkomustuomioiden sisältämien pääomien ikäryhmittäiset ja sukupuolittaiset keskiarvot (€) ja keskiarvojen 95 %:n luottamusvälit ajanjaksoina 2012–2014 (n = 1 868) ja 2014–2016 (n = 4 724).

Muutokset velallisten osuuksissa 2013–2016

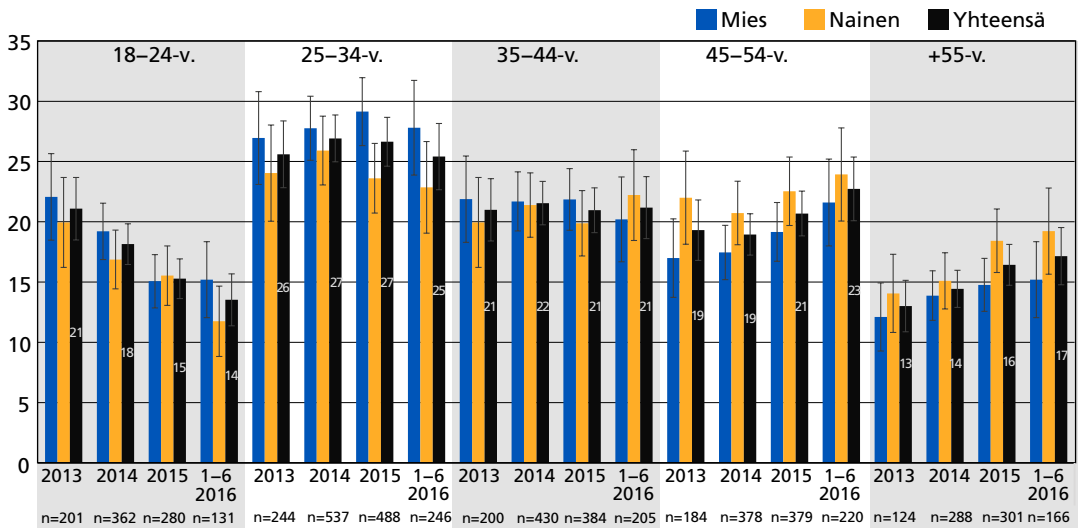
Vuosina 2013–2016 velkomustuomioita saivat yleisimmin 25–34-vuotiaat ja eritoten kyseisen ikäryhmän miehet (kuvio 3). Velkomustuomion saaneiden ikärakenteessa on tapahtunut lyhyessä ajassa kuitenkin selvä muutos: vuonna 2013 velkaantuneista 21 prosenttia kuului nuorimpaan ja 13 prosenttia vanhimpaan ikäryhmään, mutta vuoden 2016 alkupuolella 18–24-vuotiaiden osuus oli laskenut 14 prosenttiin ja 55 vuotta täyttäneiden osuus oli noussut 17 prosenttiin. Myös 45–54-vuotiaiden osuus velkomustuomioiden saaneissa kasvoi tarkasteluvuosina.

Velkomustuomion saaneiden osuus laski etenkin alle 25-vuotialla naisilla; vuonna 2013 velkomustuomion saaneiden 18–24-vuotiaiden naisten osuus kaikista kyseisen vuoden naisvelallisista oli 20 prosenttia, kun vuonna 2016 heidän osuutensa oli laskenut 12 prosenttiin. Samana ajankohtana etenkin vähintään 55 vuotta täyttäneiden naisten (14 % vs. 19 %) kuten myös 45–54-vuotiaiden miesten (17 % vs. 22 %) osuudet kasvoivat (kuvio 3). Velallisten painottuminen vanhempiin ikäryhmiin näkyy myös verrattaessa velallisten keskimääräistä ikää kahden aineiston välillä. Ajanjaksolla 2012–2014 velalliset olivat keskimäärin 37,8 vuotiaita (miehet: 37,3 v ja naiset: 38,3 v), kun taas ajanjaksolla 2014–2016 velalliset olivat keskimäärin 39,4 vuotiaita (miehet: 38,6 v ja naiset: 40,4 v) Viime vuosina velkaongelmat ovat siis lisääntyneet etenkin vanhimmassa ikäryhmässä.

Yleiset muutokset velkatyypeissä: kahden ajanjakson vertailu

Velkomustuomioiden sisältämien alkuperäisvelkojen (velkatyyppien) osuuksien vertailu ajanjaksoissa 2012–2014 ja 2014–2016 tuo esille muutamana selkeänä kehityslinjan. Etenkin *asumiseen, etämyyntiin ja tililuottoon* sekä *muihin* velkatyypeihin liittyvien velkojen osuus oli suurempi jälkimmäisenä ajanjaksona; kyseisten alkuperäisvelkojen osuudet kasvoivat kussakin hieman yli kolme prosenttiyksikköä. Etämyyntiin ja tililuottoihin liittyvien velkojen osuudet kasvoivat etenkin kahdessa vanhimmassa ikäryhmässä (tuloksia ei näytetä). Suhteelliset osuudet sen sijaan kasvoivat etenkin *etämyynnin muiden tililuottojen* (232 %) ja *vertaislainan* (212 %) kohdalla.

Tarkasteluajanjaksojen välillä *luotonanoyrityksiin* liittyvien velkapääomien osuudet laskivat eniten (47 % vs. 36 %). Tosin muutos oli kahtalainen: *pikavippien ym. kulutusluottojen* (jatkossa *pikavipit*) osuus velkomustuomioiden aiheuttajana laski (44 % vs. 31 %), kun taas *muiden kertaluottojen* (jatkossa *kertaluotot*) osuus kasvoi (2,8 % vs. 5,1 %). Nämä muutokset ovat oletettavasti seurausta kesällä 2013 voimaan tulleesta pikavippiuudistuksesta. Oikeusministeriön arviomuistion (2017b) mukaan luotonantoyritykset ovat alkaneet myöntää yhä enemmän korkokaton ulkopuolelle jääviä euromäärältään suurempia luottoja. Aineiston *muut kertaluotot* ovat juuri näitä yli 2 000

Kuvin 3. Velkomustuomion saaneiden ikäryhmittäiset ja sukupuolittaiset jakaumat (%) vuosina 2013–2016 ja 95 %-n luottamusvälit %-osuuksille.

Taulukko 1. Velkomustuomioiden sisältämien pääomien alkuperäisvelkojen osuudet (%) sukupuolen mukaan ajanjaksoina 2012–2014 ja 2014–2016 sekä vuosina 2013–2016

Alkuperäisvelkoja	2012–2014			2014–2016			Vuodet 2013–2016 (kaikki)			
	Mies	Nainen	Kaikki	Mies	Nainen	Kaikki	2013	2014	2015	2016
Asuminen	11,9	6,6	9,5	14,1	11,8	13,0	9,1	13,8	11,8	13,7
• sähkö	4,2	2,5	3,4	5,2	4,0	4,6	3,4	4,5	3,9	6,4
• vuokra, vastikkeet ym.	6,3	3,5	5,0	7,7	6,8	7,3	4,7	7,9	6,9	6,7
• muu asuminen	2,9	1,5	2,3	2,7	2,2	2,5	2,1	3,1	2,2	1,8
Telepalvelut	11,7	10,1	11,0	16,1	10,9	13,7	9,2	13,2	14,0	14,2
• operaattori	9,2	9,3	9,3	14,2	10,0	12,3	7,7	11,9	12,6	12,4
• tv-palvelut	2,7	0,9	1,9	2,1	1,0	1,6	1,7	1,6	1,5	2,0
Sanoma-/aikakausilehdet	3,4	2,5	2,9	4,9	5,9	5,3	2,9	3,3	5,6	9,0
Etämyynti ja tililuotto	9,7	20,1	14,5	13,2	22,1	17,3	15,2	14,8	17,9	21,4
• etämyynti	5,3	11,7	8,2	7,0	11,7	9,1	7,6	6,8	9,8	12,6
• etämyynnin tililuotto	4,1	7,8	5,8	5,0	8,2	6,5	7,4	6,9	6,4	5,9
• muu tililuotto	0,4	0,7	0,5	1,3	2,3	1,7	0,4	1,2	1,8	2,9
Luotonantoyritys	47,0	45,9	46,5	35,1	36,6	35,8	45,8	40,4	33,4	31,0
• pikavipit ym. kulutusluotot	44,7	42,5	43,7	31,1	30,5	30,8	42,5	36,0	27,6	26,1
• muut kertaluotot	2,4	3,4	2,8	4,1	6,4	5,1	3,3	4,5	5,9	5,0
Luottokunta/luotto-korttivelka	5,4	5,0	5,2	8,3	6,4	7,4	5,9	7,4	7,7	6,9
Pankki luotonantajana	4,1	4,0	4,0	3,4	3,4	3,4	4,0	3,1	3,4	4,1
Velkakirja	1,1	0,7	0,9	0,9	0,7	0,8	1,1	0,9	0,8	0,7
Muu pankkiasia	0,4	0,5	0,4	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,8	0,3
Vertaislaina	0,5	0,4	0,4	1,3	1,4	1,4	0,5	1,0	1,4	2,1
Terve yspalvelut	1,2	0,9	1,1	1,7	1,2	1,5	1,2	1,5	1,4	1,6
Muu (esim. vakuutukset)	7,2	7,7	7,4	10,6	11,8	11,2	7,2	9,0	12,3	13,5
Tuntematon	3,2	2,5	2,8	1,8	1,0	1,4	3,4	1,0	1,6	2,0
n	1 010	858	1 868	2 590	2 205	4 795	953	1 995	1 832	968

euron korkokaton ulkopuolelle jääviä, pikavippejä suurempia luottoja. Lisäksi pienlainojen keskimääräiset laina-ajat ja suuruudet kasvoivat kesäkuun 2013 uudistuksen myötä (Tilastokeskus 2017b). Tuoreempaan kehityksenä mainittakoon, että luottolaitoksilta nostettujen kulutusluottojen kasvuvauhti on kiihtynyt merkittävästi vuosien 2016–2017 välillä (Suomen Pankki 2017).

Kahta ajanjaksoa vertaillaessa miehillä velkomustuomioon johtavia velkaongelmia aiheuttivat lisääntyvästi *operaattorimaksut* (9 % vs. 14 %), kun taas naisilla kasvoivat etenkin *asumiseen* liittyvien velkatyyppien osuudet (7 % vs. 12 %). Suhteellista muutosta tarkasteltaessa esiin nousi molemmilla sukupuolilla etenkin *muiden tililuottovelkojen* ja *vertaislainojen* osuuksien kasvu. Vertaislai-

nojen osuus velkomustuomioiden aiheuttajina oli kuitenkin edelleen hyvin matala vuosien 2014–2016 aineistossa (taulukko 1).

Luotonantoyritysten osuudet ja pääomien keskiarvot vuosina 2013–2016

Taulukosta 1 voi havaita, että kolmen ja puolen vuoden tarkastelujaksolla *luotonantoyrityksiin liittyvien pääomien* osuus laski 46 prosentista 31 prosenttiin. Lasku oli hyvin samansuuntaista tarkasteltaessa pelkästään *pikavippejä* (43 % vs. 26 %). Pikavippien osuudet laskivat etenkin 18–24-vuotiailla ja 35–44-vuotiailla (kuvio 4, vasen puoli). 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä näihin liittyvien velkojen osuus oli pikavippiuudistuksen ajankohtana 63 prosenttia, josta osuus lähes puo-

littui seuraavan kahden vuoden aikana (33 %) kääntyen vuonna 2016 jälleen nousuun (38 %). 35–44-vuotiailla pikavippeihin liittyvien velkapääomien osuus puolittui tarkasteluajanjaksolla (36 % vs. 18 %). *Kertaluottojen* osuudet taas nousivat velkomustuomion perustana vuodesta 2014 lähtien ja etenkin 45–54-vuotiaiden ja 55 vuotta täyttäneiden ikäryhmissä (tuloksia ei näytetä).

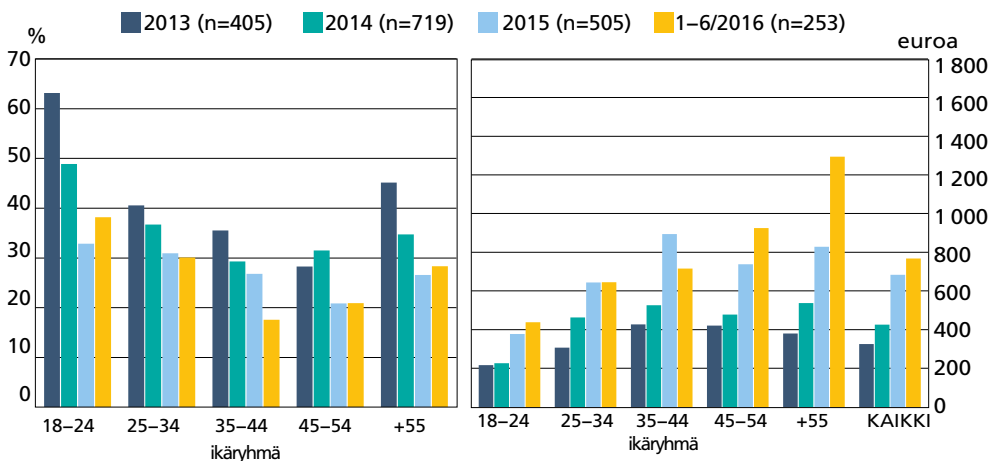
Oikeusministeriön arviomuistiossa (2017b) todetaan, että kesän 2013 sääntely ei ole toiminut toivotusti liittyen luotonantajan velvollisuuteen arvioida kuluttajan luottokelpoisuutta. Pikavippien osuudet ovat kuitenkin jatkaneet laskuaan velkomustuomion perustana vuoden 2013 pikavippiuudistuksen jälkeen etenkin 18–24-vuotiailla (kuvio 4). Tulosta selittää ainakin osittain se, että yhä harvempi luotonantoyritys antaa pikavippiä alle 20-vuotiaille, mutta muutosta voi selittää myös velan takaisinmaksukykyyn kytkeytyvän luottokelpoisuuden arvioinnin tiukentuminen nuorilla. Mahdollisesta arvioinnin tiukentumisesta ei kuitenkaan löydy tutkimusta, eikä sitä pysty tämänkään analyysin perusteella todentamaan.

Entä miten *pikavippeihin* liittyvien velkomustuomioiden pääomien euromäärät ovat kehittyneet vuosien 2013–2016 aikana? Kuvion 4 oikea puoli osoittaa, että kyseisten velkapääomien keskiarvot nousivat tarkasteluajanjaksolla 326 eurosta 768 euroon. Myös *kertaluottoihin* liittyvien pää-

omien suuruudet kasvoivat voimakkaasti vuosien 2013–2016 välisenä aikana: vuonna 2013 kertaluottoihin liittyvien maksamattomien velkapääomien keskiarvo oli noin 2 000 euroa, kun vuosina 2014–2016 niiden keskiarvo oli yli 3 000 euroa (tuloksia ei näytetä).

Ikäryhmittäin tarkasteltuna pääomien kasvu oli *pikavippeihin* liittyen voimakkainta 55 vuotta täyttäneillä (379 € vs. 1 295 €) ja vähäisintä 18–24-vuotiailla (216 € vs. 438 €). Sama ilmiö näkyi *kertaluottoihin* liittyvien velkapääomien ikäryhmittäisissä keskiarvoissa (tuloksia ei näytetä).

Tulokset osoittavat, että lainsäädännöllä on mahdollista vaikuttaa kuluttajakäyttäytymiseen. Jo aiemmin todennetut (Majamaa & al. 2016), vuoden 2013 voimaan tulleen korkokattosäätelyn (ns. pikavippiuudistus), vaikutukset näyttäisivät jatkuneen kuitenkin kahtalaisena. Pikavipeistä johtuvat saatavat ovat vähentyneet velkomustuomioissa ja etenkin 18–24-vuotiailla, mutta velkapääomien keskimääräinen suuruus on kasvanut myös heillä. Kuitenkin korkosäätelyn ulkopuolelle jääneet kertaluotot ovat viime vuosina kasvattaneet osuuttaan velkomustuomioiden perustana, ja niihin liittyvien velkomustuomioiden velkapääomat ovat kasvaneet euromääräisesti, etenkin vanhemmissa ikäryhmissä. Lakimuutoksilla voi siis olla arvaamattomia sivuvaikutuksia, tai ne eivät välttämättä toimi täysin kuten on tarkoitettu.

Kuvio 4. Pikavippeihin ym. kulutusluottoihin liittyvien velkapääomien osuudet (%) ja keskiarvot (€) ikäryhmittäin vuosina 2013–2016.

Yhteenveto

Ajanjaksoina 2012–2014 ja 2014–2016 velkomustuomiota saaneet velalliset olivat useammin miehiä kuin naisia, ja miehillä oli myös keskimäärin suuremmat velkapääomat kuin naisilla sekä keskiarvolla että mediaanilla mitattuna. Tulosten mukaan velkomustuomioiden pääomien suuruus oli keskiarvolla ja mediaanilla mitattuna suurempaa vanhemmissa kuin nuoremmassa ikäryhmissä. Keskiarvoltaan suurimmat velkapääomat löytyivät molemmissa ajanjaksoissa 45–54-vuotiailta. Mediaaneja tarkasteltaessa suurimmat pääomat löytyivät ajanjaksolla 2012–2014 edelleen 45–54-vuotiailta, mutta ajanjaksolla 2014–2016 korkein mediaani oli vähintään 55 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä. Huomioitaessa iän lisäksi velallisen sukupuoli korkeimmat velkapääomien mediaanit löytyivät molemmissa ajanjaksoissa 55 vuotta täyttäneiltä naisilta. Ajanjaksolla 2012–2014 velkapääomat olivat keskiarvoiltaan suurimmat 45–54-vuotiailla miehillä, kun taas ajanjaksolla 2014–2016 suurimmat velkapääomat löytyivät 35–44-vuotiailta miehiltä.

Tulosten mukaan yleisimmin velkatuomion saaneet olivat 25–34-vuotiaita. Viime vuosina velkomustuomioiden ikäryhmittäisissä jakaumissa on tapahtunut kuitenkin selkeä muutos: velkomustuomiota saaneiden suhteellinen osuus kasvoi vanhemmissa ikäryhmissä ja vähentyi nuoremmissa, 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä. Etenkin 55 vuotta täyttäneiden naisten osuus velkomustuomion saaneista kasvoi, ja heidän velkaantumisenensa on velkomustuomioiden valossa nuoria ikäryhmiä keskimääräisesti syvempää.

Kahden ajanjakson vertailu osoitti myös, että asumiseen, operaattoriyrityksiin, etämyyntiin ja tililuottoihin sekä vertaislainoihin liittyvä velkaantuminen on viime vuosina kasvanut. Prosenttisyksikköisesti eniten yksityisoikeudellisia velkaongelmia ajanjaksolla 2014–2016 aiheuttivat kuitenkin edelleen luotonantoyritykset (36 %), vaikka niiden osuus on vähentynyt huomattavasti tarkasteluajanjaksojen välillä. Tarkemmin ilmaistuna pikavippien osuus väheni, kun taas kertaluottojen osuus kasvoi. Näiden edellisen korkokattosääntelyn ulkopuolelle jääneiden, euromäärältään suurempien ja suhteellisen pienikorkoisten vakuudettomien kertaluottojen osuus kasvoi kahden aineiston välillä 2,8 prosentista 5,1 prosenttiin. Kasvu oli suurinta vanhemmissa ikäryhmissä. Sen sijaan

pikavippeihin liittyvien velkaongelmien osuudet laskivat etenkin nuoremmissa, 18–24-vuotiaiden ja 35–44-vuotiaiden ikäryhmissä. Pikavippien euromääräiset velkapääomien keskiarvot jatkoivat kuitenkin kasvuaan kaikissa ikäryhmissä. Kasvu oli voimakkainta 55 vuotta täyttäneillä. Tulokset osoittavat, että lainsäädännöllä on joiltain osin mahdollista vaikuttaa velkaongelmien syntyamiseen ja kuluttajakäyttäytymiseen, mutta ongelmien painopiste saattaa siirtyä toisaalle, tässä vanhempiin ikäryhmiin.

Luotonantoyrityksiltä otetut vakuudettomat lainat mahdollistavat maksuvaikeuksien näennäisen hallitsemisen entistä kauemmin, mutta tämä johtaa helposti velkaongelman syvenemiseen ja pitkittymiseen entisestään (Rantala & Tarkkalla 2010). Kuluttajaluottojen ottaja saattaa esimerkiksi olla taloudellisesti pakotettu ottamaan luottoa ilman, että hänellä olisi edes lähtökohtaisesti mahdollisuutta maksaa sitä takaisin, ja toisaalta hänellä saattaa olla vaikeuksia ymmärtää ottamansa lainan takaisinmaksuehtoja. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että maksukyvyttömälle kuluttajalle ei tulisi myöntää lainaa, eikä vakuudettomien pienlainojen kulut saisi olla kohtuuttoman suuret. On siis tärkeää pyrkiä jatkossakin rajoittamaan kohtuuttomia lainaehdot lainsäädännön keinoin ja lisätä pikavippiyritysten vastuuta luotonantajana.

Velkaongelmat koskettavat nykyään yhä suurempaa joukkoa suomalaisista joko suoraan tai välillisesti. Koska velkaongelmien ratkaiseminen on sitä vaikeampaa mitä kauemmin ne ovat kestäneet ja mitä suuremmasta velkataakasta on kyse, velkaongelmiin pitäisi pystyä tarttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Toisin sanoen hälytyskellojen pitäisi soida jo silloin, kun velallinen kokee, että rahat eivät riitä otettujen velkojen takaisinmaksuun. Velkaongelmien ehkäisyn painopiste olisi hyvä jatkossakin olla nuorten ja nuorten aikuisten taloudenhallintataidoissa – aikuistuminen tuo mukanaan rahankäyttöön liittyviä uusia oikeuksia, velvoitteita, elämäntilanteita, kuten myös uusia kulutusmahdollisuuksia, jotka altistavat nopeasti velkaongelmille (Majamaa & Rantala 2017). Toisaalta saadut tulokset osoittivat, että maksamattomista veloista on muodostunut yhä useammin myös eläkeikää lähestyvien ja eläkkeelle jääneiden ongelma. Tämän ilmiön taustan ja syiden selvittäminen vaatii jatkotutkimusta.

KIRJALLISUUS

- Asiakastieto: Maksuhäiriöt keskittyvät yhä useammin samoille henkilöille. Asiakastieto, 2017. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/uutiset/maksuhairiot-keskittyvat-yha-useammin-samoille-henkiloille.html> (luettu 12.3.2017)
- Blomgren, Jenni & Maunula, Nico & Hiilamo, Heikki: Sairastuttaako velka? 15 vuoden seuranta tutkimus pitkäaikaisesti ylivelkaantuneista. *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (2014): 3, 245–263.
- Lehtinen, Anna-Riitta: Nuorten talous hallinnassa? S. 12–20. Teoksessa Ritvos, Pekka (toim.): *Luottokierteestä elämänhallintaan. Näkökulmia talous- ja yrittäjyyskasvatukseen*. Suomen talouskasvusseura, 2011.
- Lehtinen, Anna-Riitta & Leskinen, Johanna: Young Consumers' Credit Based Lifestyles and Payment Problems. TemaNord 2005:512. Nordic Council of Ministers. Copenhagen, 2005. <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:702388/FULLTEXT01.pdf> (luettu 27.3.2017)
- Majamaa, Karoliina & Rantala, Kati: Nuorten aikuisten velat, velkaongelmat ja keinot talouden tasa-painottamiseksi. *Katsauksia* 16/2016. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti: Helsingin yliopisto, 2016.
- Majamaa, Karoliina & Rantala, Kati: Nuorten velkaongelmat 2000-luvun Suomessa: empiiristä tarkastelua. S. 19–32. Teoksessa Niemi, Marja-Leena (toim.): *Nuorten velkaongelmat – velkatyyppit, selviytyminen ja vastuukysymykset. Nuoret ja velka-akatemiahankeen tutkimuskoosteita*, 2017.
- Majamaa, Karoliina & Rantala Kati & Sarasoja, Laura: *Velkaongelmien luonne ja pikavippiuudistuksen vaikutukset velkomustuomioiden valossa*. *Katsauksia* 9/2016. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti: Helsingin yliopisto, 2016.
- Oikeusministeriö: Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2016. Oikeusministeriö 19/2017, 2017a.
- Oikeusministeriö: Arviomuistio pikaluottosääntelyn kehittämisvaihtoehdoista. OM 16/41/2016. Oikeusministeriön lainvalmisteluosasto (Aspelund, Kummoinen, Leppänen). Helsinki, 2017b.
- Oksanen, Atte & Aaltonen, Mikko & Rantala, Kati: Determinants of Debt Problems in a Nordic Welfare State: a Finnish Register-Based Study. *Journal of Consumer Policy* 38 (2015): 3, 229–246.
- Oksanen, Atte & Aaltonen, Mikko & Rantala, Kati: Debt problems and life transitions: a register-based panel study of Finnish young people. *Journal of Youth Studies* 19 (2016): 9, 1183–1203.
- Oksanen, Atte & Aaltonen, Mikko & Majamaa, Karoliina & Rantala, Kati: Debt problems, home-leaving, and boomeranging: a register-based perspective on economic consequences of moving away from parental home. *International Journal of Consumer Studies* 41 (2017): 3, 340–352.
- Rantala, Kati: Vippikierteen muotokuva. *Verkkokatsauksia* 24/2012. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 2012.
- Rantala, Kati & Tärkkälä, Heta: Luotosta luottoon. *Velkaongelmien dynamiikka ja uudet riskiryhmät yhteiskunnan markkinalogiikan peilinä*. *Yhteiskuntapolitiikka* 75 (2010): 1, 19–33.
- Suomen Pankki: Vakuudettomien kulutusluottojen määrä kasvanut nopeasti, 2017. <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/tiedotehistoria/2017/vakuudettomien-kulutusluottojen-maara-kasvanut-nopeasti/> (luettu 16.5.2017)
- Tilastokeskus: PX-web StatFin -tietokanta (Ulosottovelalliset ulosottopiireittäin 2008-2016). Tilastokeskus, 2017a. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_uloa/?tablelist=true&rxid=e788f3ce-946c-4f48-99ed-ea51df6b5bf8 (luettu 10.3.2017)
- Tilastokeskus: Tietokantataulukot (Luottokanta). Tilastokeskus, 2017b. <http://www.stat.fi/til/lkan/tau.html> (luettu 16.5.2017)
- Valtakunnanvoudin virasto: Ulosotto Suomessa. Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2016. *Julkaisu* 2017:1, 2017. http://www.valtakunnanvoudinvirasto.fi/material/attachments/vvv2/vvvliitteet/dsg5qgpjj/Ulosotto_Suomessa_2016.pdf (luettu 16.3.2017)

TIIVISTELMÄ

*Karoliina Majamaa & Laura Sarasoja & Kati Rantala:
Viime vuosien muutokset vakavissa velkaongelmissa.
Analyysi velkomustuomioista*

Vakavia velkaongelmia kokevien suomalaisten lukumäärä on kasvanut viimeisen 10 vuoden aikana. Yksi syy lisääntyneisiin velkaongelmiin on vakuudettomien luottojen saamisen helppous. Artikkelissa tarkasteltiin kahden satunnaisotannalla kerätyn, yksityishenkilöitä koskevan velkomustuomioaineiston avulla velkaongelmia ja niissä viime aikoina tapahtuneita yleisiä muutoksia. Velkomustuomiot olivat ensimmäisessä aineistossa vuosilta 2012–2014 ja toisessa aineistossa vuosilta 2014–2016. Alkuperäiset velkojat luokiteltiin 19 eri velkojaryhmään eli velkatyyppiin, joista osa yhdistettiin laajemmiksi velkatyypeiksi.

Saatujen tulosten mukaan velkomustuomion saaja oli molempina ajankohtina tyypillisimmin 25–34-vuotias mies. Velkomustuomioiden velkapääomat olivat nuoremmissa ikäryhmissä (18–24- ja 25–34-vuotiaat) keskimäärin pienempiä kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Velkaongelmien osuudet olivat kasvaneet ja syvenyneet euromääräisesti etenkin vanhimmassa, yli 55 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä. Vuoden 2013 pikavippiuudistuksen vaikutukset näkyivät velkomustuo-

miossa pääasiassa kahdella eri tavalla. Ensinnäkin luotonantoyrityksiin ja erityisesti pikavippeihin ym. kulusluottoihin liittyvä velkaantumisen jatkoi vähenemistään velkomustuomion perustana. Toiseksi niihin liittyvät velkapääomat jatkoivat kasvuaan. Tulosten kahtiajakoisuus oli ainakin osittain seurausta korkokaton ulkopuolelle jäävien, pikavippejä suurempien muiden kertaluottojen yleistymisestä. Vaikka suhteellisen helposti otettavat luotot ja lainat mahdollistavat maksuvaikeuksien näennäisen hallitsemisen entistä kauemmin, käytännössä velkaongelma syvenee ja pitkittyy entisestään. Kohtuuttomien lainaehtojen rajoittaminen sääntelyn keinoin onkin tärkeää. Ensiarvoisen tärkeää on myös velkaongelmissa olevien auttaminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, sillä velkaongelmien ratkaiseminen on sitä vaikeampaa mitä pidemmälle ne kehittyvät ja mitä enemmän ne kasautuvat. Aikuisiän kynnyksellä olevien parissa tehtävä työ, eritoten taloudenhallintaan ja asenteisiin vaikuttaminen, on oleellista maksuvaikeuksien ja vakavien velkaongelmien ehkäisemiseksi. Jatkossa erityishuomiota vaativat myös tässä artikkelissa esiin nousseet eläkeikää lähestyvien ja eläkkeelle jääneiden lisääntyneet velkaongelmat.